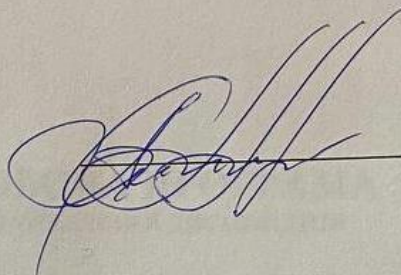

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
(Олександр ЧОРНИЙ)

ПРОГРАМА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Третій рівень вищої освіти
За спеціальністю 033 Філософія
Галузі знань 03 Гуманітарні науки
На здобуття освітньо-наукового ступеня доктор філософії

2025-2026 навчальний рік

Робоча програма науково-дослідної практики для здобувачів третього рівня вищої освіти за спеціальністю 033 «Філософія». – Чернігів: НУЧК імені Т.Г.Шевченка.

Розробники:

Чорний О.О. – доктор філософських наук, завідувач кафедри права, філософії та політології Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М.Лазаревського

Кислий А.О. - доктор філософських наук, професор кафедри права, філософії та політології Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М.Лазаревського

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри права, філософії та політології

Протокол № 1 від 29 серпня 2025 року

ВСТУП

Науково-педагогічна практика є складовою частиною освітньої програми професійної підготовки докторів філософії третього рівня вищої освіти. У програмі і методичних рекомендаціях розглядаються загальні положення проведення науково-педагогічної практики, вибір бази практики, питання організації і змісту практики та підведення її підсумків. Програма і методичні рекомендації логічно структуровані, що дозволить керівникам практики чіткому плануванню та регламентуванню діяльності аспірантів і керівників під час практики та окресленню її головних результатів. Вони сприятимуть плановому, поетапному набуттю здобувачами практичних освітньо-наукових навичок і застосування набутих теоретичних знань у науково-дослідній діяльності.

Науково-педагогічна практична діяльність аспірантів є важливим етапом процесу підготовки майбутніх докторів філософії у вищій школі. Практика здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою освітньо-наукової програми підготовки аспірантів напряму підготовки 033 - «Філософія» та здійснюється відповідно до навчального плану.

Науково-педагогічна практика аспірантів це обов'язковий компонент освітньо-наукової програми для здобуття третього рівня вищої освіти та має на меті набуття аспірантами науково-професійних навичок і вмінь здійснення самостійної науково-дослідної діяльності. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, одержаних аспірантами під час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь у процесі професійної діяльності, розвиток у аспірантів здатності компетентного прийняття рішень у виробничих ситуаціях, оволодіння сучасними методами та формами науково-дослідної діяльності.

Головним навчально-методичним документом, що забезпечує комплексний підхід до організації практичної підготовки, системності, безперервності, послідовності навчання аспірантів, є програма науково-педагогічної практики. Мета програми полягає у чіткому плануванні та осмисленій діяльності здобувачів і керівників під час практики та окреслення її головних результатів. Програма науково-педагогічної практики передбачає планове, поетапне набуття аспірантами практичних професійних навичок і застосування набутих теоретичних знань у реальних умовах. Програма містить зміст, цілі і завдання науково-педагогічної практики, види і терміни проходження практики, бази проходження практики, організацію практики, форми звітності аспірантів про практику, норми оцінювання роботи аспірантів під час практики. У методичних рекомендаціях розглядаються загальні положення проведення науково-педагогічної практики, вибір бази проведення практики, питання організації і проведення практики, зміст практики та підведення підсумків науково-педагогічної практики аспірантів Навчально-наукового Інституту історії та

соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського. Програма і методичні рекомендації «Науково-педагогічна практика» можуть бути корисними науково-педагогічним і педагогічним працівникам, аспірантам, усім, хто цікавиться проблемами організації та проведення науково-педагогічної практики.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма науково-педагогічної практики складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії третього рівня вищої освіти, галузі знань: 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

Науково-педагогічна практика – вид навчальної роботи, який спрямований на поглиблення та закріплення теоретичних і практичних знань, отриманих аспірантами у процесі навчання, набуття і вдосконалення практичних навичок заобраною програмою. Виконання аспірантами науково-педагогічних завдань у період практики повинно ґрунтуватися на розумінні загальної логіки дослідницької роботи і застосуванні інструментарію, який прийнятий у сучасних наукових дослідженнях. Зазначена практика для аспірантів є однією із форм освітньо-наукового навчання у вищій школі і становленні їх як професіоналів-дослідників.

Предметом є науково-педагогічна робота як специфічний вид науково-практичної діяльності в галузі науки й освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: науково-педагогічна робота тісно пов'язана із вивченням психології, педагогіки, соціології та спеціальних методик, методології та методики наукових досліджень, проходження педагогічної практики на основі міжпредметних зв'язків тощо. Науково-дослідна робота аспірантів ґрунтується на дотриманні принципів доступності, науковості та послідовності. Науково-педагогічна практика аспірантів є обов'язковим компонентом освітньо-наукової програми для здобуття третього рівня вищої освіти.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Головна мета науково-педагогічної практики аспірантів – підготовлення глибоко мислячого науковця-педагога, який володіє основами теорії науки і творчої діяльності, практичними навичками збору, оброблення та аналізу даних, результатів наукових експериментів, здатного генерувати ідеї, володіти нахилами і здібностями до наукових повідомлень і прогнозів.

Цілі науково-педагогічної практики аспірантів:

- формування і розвиток освітньо-наукових знань у галузі філософії, закріплення набутих теоретичних знань із дисциплін освітньо-наукової програми доктора філософії;

- оволодіння необхідними професійними компетенціями за обраним напрямом освітньо-наукової підготовки;
- збір фактичного матеріалу для якісного підготовлення докторської дисертації.

Основними завданнями науково-педагогічної практики є:

- оволодіння сучасною методологією наукового дослідження;
- закріплення знань, умінь і навичок, здобутих у процесі вивчення дисциплін за освітньо-науковою програмою;
- оволодіння сучасними методами збирання, аналізу та оброблення наукової інформації;
- оволодіння вміннями викладати здобуті результати у вигляді звітів, публікацій, доповідей;
- формування уявлень про сучасні інформаційні технології наукової інформації;
- формування навичок самоосвіти і самовдосконалення, сприяння активізації науково-дослідної діяльності аспірантів.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні:

знати :

- сутність та особливості методології наукового дослідження;
- основні принципи роботи з емпіричною базою дослідження;
- методи наукових досліджень;
- види інформаційного забезпечення та використанні джерел інформації у науково-дослідній роботі;
- наукознавчі та методологічні основи наукових досліджень;
- особливості організації науково-дослідної роботи;
- вимоги до оформлення результатів науково-дослідної роботи;
- етичні та правові основи наукової діяльності тощо

уміти :

- застосовувати понятійний апарат методології наукових досліджень;
- відбирати та аналізувати необхідну інформацію;
- формулювати мету, завдання та гіпотезу наукового дослідження;
- планувати та проводити емпіричні дослідження;
- порівнювати отримані результати дослідження із теоретичними обґрунтуванням проблеми;
- формулювати висновки наукового дослідження;
- оприлюднювати та упроваджувати результати науково-педагогічної практики;

- складати звіти та доповіді тощо.

Компетентності аспіранта, які формуються під час проходження науково-педагогічної практики

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК3. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК4. Здатність розробляти проєкти та управляти ними.
- ЗК5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності(СК):

- СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.
- СК2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень українською та іноземною мовами, глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень.
- СК3. Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.
- СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.
- СК5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.
- СК6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблемидослідницького характеру в сфері філософії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень

Програмні результати навчання:

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН2. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми філософії державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

PH4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

PH5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

PH6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

PH7. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

PH8. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проєкти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми філософії з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

PH9. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері філософії, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.

Робота аспірантів під час науково-педагогічної практики організується відповідно до логіки роботи над докторською дисертацією. Вони працюють з першоджерелами, монографіями, авторефератами і дисертаційними дослідженнями, аналізують результати досліджень, консультуються з науковими керівниками і викладачами кафедри.

1. 3. ВИДИ ТА ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИК

Відповідно до обсягу програми підготовки аспірантів (кількості кредитів ЄКТС) та нормативному терміну навчання за третім рівнем вищої освіти спеціальності 033 Філософія (4 роки), затверджено графік навчального процесу. Згідно графіка навчального процесу науково-педагогічна практика проводиться в шостому та восьмому семестрах. Конкретний час проведення практики визначається наказом по Університету. На проходження науково-педагогічної практики аспірантам відводиться 270 годин / 9 кредитів ЄКТС.

4. БАЗИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Науково-педагогічна практика організується кафедрою права, філософії та політології Навчально-наукового Інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського. Завідувач кафедри призначає відповідального за науково-педагогічну практику на кафедрі.

Для безпосереднього керівництва практикою кожного аспіранта кафедра призначає наукового керівника з числа викладачів з науковим ступенем доктора або кандидата наук, який, як правило, поєднує ці обов'язки з обов'язками наукового керівника докторської дисертації.

Практика проходить на кафедрах Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г Шевченка.

На практиці аспіранти знайомляться з тематикою наукових досліджень кафедри, тематикою кандидатських і докторських дисертацій; процесом підготовки до видання збірників наукових праць і часописів; вивчають інформаційні ресурси наукових бібліотек та архівів з метою їх використання під час написання докторської дисертації та подальшої наукової діяльності.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Науково-педагогічна практика для аспірантів за спеціальністю 033 Філософія проводиться згідно з навчальним планом. Програма практики передбачає виконання поставлених завдань. Кожен аспірант повинен отримати конкретні науково-педагогічні результати з обраної наукової проблеми.

Програма науково-педагогічної практики аспірантів складається з наступних частин:

- формування індивідуального графіку проходження науково-педагогічної практики;
- складання бібліографії джерел з теми наукової роботи;
- участь у науково-дослідній роботі кафедри (допомога у підготовці до видання збірників наукових праць, підготовці і проведенні наукових конференцій тощо);
- участь у науково-практичних конференціях;
- написання статті або тез з по темі докторської дисертації;
- виконання індивідуального завдання;
- оформлення звіту про проходження науково-педагогічної практики і його захист.

Викладач кафедри забезпечує науково-методичне керівництво у процесі проходження практики і контроль за виконанням плану, перевіряє і оцінює кінцеві результати на підставі характеристики і звіту, які представлені аспірантом після завершення роботи.

Під час проходження практики аспірант зобов'язаний:

- сумлінно виконувати завдання практики, передбачені програмою;
- виявляти високу відповідальність, старанність, творчу ініціативу, наполегливість, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність;
- систематично вносити записи до щоденника з практики та своєчасно подавати на перевірку необхідну документацію.

Наприкінці практики аспірант звітує про виконання програми науково-педагогічної практики на засіданні кафедри й подає звітну документацію. Підсумки науково-педагогічної практики підбиваються на засіданні кафедри.

6. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Зміст науково-педагогічної практики визначається загальною концепцією підготовки докторів філософії за спеціальністю 033 Філософія. Він включає в себе освітньо-педагогічну, освітньо-наукову, практичну і дослідницьку діяльність аспірантів, і передбачає системне бачення проблеми по темі докторської дисертації, а також формування необхідних дослідницьких компетенцій майбутнього викладача. Під час науково-педагогічної практики аспіранти беруть участь у різних видах наукової, науково-педагогічної або організаційної роботи базових ВНЗ.

При цьому аспіранти:

- вивчають головні наукові завдання за напрямом робіт ВНЗ, інноваційні підходи, які реалізуються у практичній діяльності;
- відпрацьовують практичні навички з творчої реалізації поставлених завдань дослідження;
- практично оволодівають методами досліджень;
- реалізують на практиці творчий підхід до методів дослідження;
- здійснюють практичну перевірку своєї готовності до інноваційної діяльності у галузі освіти і науки;
- здійснюють систематизацію теоретичних знань для якісного виконання поставленої науково-практичної задачі;
- вивчають і узагальнюють літературні джерела за темою докторської дисертації;
- виконують індивідуальні науково-практичні завдання, критично осмислюють теоретичну базу з метою якісного виконання випускної докторської дисертації та її захисту;
- здійснюють підготовку наукової статті до друку;
- готують доповіді і виступи на методичних семінарах, наукових конференціях тощо.

Програма науково-педагогічної практики конкретизується і доповнюється для кожного аспіранта залежно від специфіки виконуваної роботи.

7. ФОРМИ ЗВІТНОСТІ АСПІРАНТА ПРО ПРАКТИКУ

Науково-педагогічна практика вважається завершеною за умови виконання аспірантами всіх вимог програми практики.

Виконання практики завершується підготовкою та захистом звіту про практику. Матеріали до звіту готують щоденно, а його безпосереднє оформлення здійснюють протягом останнього тижня практики.

Аспіранти готують звіт про практику засобами текстового редактора Word і друкують його на стандартних аркушах формату А4 (210x297 мм). Оформлення звіту здійснюють згідно з ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки». Розміри полів: верхнє, ліве та нижнє – 2,0 см, праве – 1,0 см. Надрукована сторінка не повинна перевищувати 40 рядків. Нумерують сторінки вгорі справа без крапки з використанням арабських цифр. Номер підпункту складається з номера розділу, порядкового номера підрозділу, порядкового номера пункту та порядкового номера підпункту, розділених крапкою (наприклад, 1.3.2.1.).

Відповідно до зазначеного стандарту рекомендовано такі налаштування для текстового редактора WORD. Шаблон – нормальний (Normal). Основний текст набирають шрифтом (Times New Roman) нормального накреслення (Normal) розміром 12 pt з міжрядковим інтервалом 1,5 або розміром 14 pt з міжрядковим інтервалом 1,0.

Додатки можуть містити зразки листів-направлень на практику та зразки звітних документів: щоденник, титульну сторінку звіту, графік відвідування баз практики відповідальними особами тощо.

Достовірність викладеної у звіті інформації засвідчується підписом керівника практики від організації та скріплюється печаткою організації.

Прошитий або скріплений скобами звіт та щоденник про практику (з відгуком керівника практики від організації) протягом 3-х днів після завершення практики здають керівникові практики від кафедри, який перевіряє правильність оформлення, підписує і передає на кафедру.

Для проведення захисту практики на засіданні кафедри права, філософії та політології затверджують комісію у складі не менше 3-х викладачів кафедри. Захист практики проводиться протягом перших десяти днів семестру, який починається після закінчення практики. Підведення підсумків практики здійснюється шляхом індивідуального захисту практики кожним аспірантом. Під час захисту аспірант розповідає комісії про проходження практики, формулює завдання практики і пояснює їхнє виконання; інтерпретує отримані результати, відстоює обрану ним методику виконання завдань.

За результатами захисту виставляють диференційовану оцінку, яку заносять до залікової відомості аспіранта за підписом керівника практики від кафедри.

8. НОРМИ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ АСПІРАНТІВ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ

Процес оцінювання знань аспірантів передбачає:

- перевірку керівниками практики звіту з практики та написання відгуку;
- захист звіту аспірантом перед комісією.

- Під час захисту оцінюються:

- повнота виконання програми практики та індивідуального завдання;
- відповіді аспіранта на поставлені запитання.

Критерії розрахунку рейтингових балів за науково-педагогічну практику зазначені у таблиці. Аспіранту, який не виконав програму практики без поважних причин, отримав негативний відгук на засіданні кафедри про виконану роботу або не набрав достатню кількість балів, рішенням кафедри направляють на повторне проходження практики.

Критерії розрахунку рейтингових балів за науково-дослідну практику

№	Види діяльності	Кількість балів	Кількість робіт	Максимальна кількість балів
1	Участь у настановній та підсумковій конференціях. Підготовлення звітної документації	0 – 2,5	2	5
2	Ведення і оформлення щоденника науково-педагогічної практики	0 – 10	1	10
3	Ознайомлення з нормативно-правовою документацією кафедри	0 – 2,5	2	5
4	Відвідування засідання кафедри	0 – 10	1	10
5	Відвідування публічного захисту дисертаційного дослідження у спецраді ВНЗ	0 – 5	1	5
6	Виконання доручень співробітників кафедри	0 – 1	5	5
7	Участь у науково-практичній конференції (методологічному семінарі).	0 – 10	1	10

8	Складання бібліографії для докторської дисертації	0 – 10	1	10
9	Підготовки рукопису тез (статті) для публікації	0 – 20	1	20
10	Розроблення автореферату докторської дисертації	0 – 20	1	20
	Разом			100

Шкала оцінювання: ВНЗ, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою	
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	
A	90-100	5	Відмінно
B	81-89	4	Дуже добре
C	71-80		Добре
D	61-70	3	Задовільно
E	51-60		Достатньо

Аспіранту може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених фаховою кафедрою. Аспірант, який востаннє отримав негативну оцінку з практики, відраховується з університету. Підсумки проведення кожної практики обговорюються на засіданні кафедри, а загальні підсумки практики підбиваються на засіданні вченої ради Навчально-наукового Інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського.

9. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Науково-педагогічна практика аспірантів напряму підготовки 033 «Філософія», її тривалість і терміни проведення визначаються навчальним планом.

Зміст науково-педагогічної практики визначається програмою зазначеного напряму підготовки. На підставі наскрізної програми розробляється програма і робоча програма науково-педагогічної практики.

Організація науково-педагогічної практики аспірантів у НУЧК імені Т.Г.Шевченка та норми часу для планування і обліку навчальної роботи з керівництва практикою регламентуються відповідними наказами ректора.

Графік проведення науково-педагогічної практики аспірантів напряму підготовки 033 «Філософія» подається кафедрою керівництву факультету та затверджується наказом ректора до початку навчального року.

Реєстр баз науково-педагогічної практики формується за поданням декана факультету, директора інституту та затверджується наказом ректора університету.

Проект наказу про проходження науково-педагогічної практики аспірантами подається до відділу практичної підготовки за місяць до початку практики. Згідно з наказом, аспіранти отримують направлення до визначеної бази практики.

До керівництва практикою аспірантів залучаються досвідчені викладачі кафедри. Викладач кафедри забезпечує науково-методичний супровід аспіранта під час проходження практики і здійснює контроль за виконанням плану, перевіряє і оцінює кінцеві результати на підставі характеристики і звіту, які подаються аспірантом після завершення роботи. Для якісної організації роботи керівників практики з аспірантом складається графік відвідування баз практики.

Кафедра «Права, філософії та політології» перед початком практики проводить настановну конференцію для аспірантів і викладачів, які керують практикою. Під час конференції аспіранти знайомляться з основними вимогами щодо проходження практики й оформлення звітної документації, отримують загальні й індивідуальні завдання. Керівники дисертаційних робіт визначають індивідуальні завдання для кожного аспіранта, відповідно до обраної теми докторської дисертації.

Аспіранти, згідно направлень, прибувають до визначених баз практики. Прибувши до бази практики, аспірант повинен подати керівнику практики щоденник, пройти інструктаж із правил внутрішнього розпорядку організації, техніки безпеки, уточнити план проходження практики та отримати виробничі завдання.

Зарахування аспірантів на практику оформлюється відповідним наказом у якому зазначаються робочі місця та керівники практики від організації. На початку науково-педагогічної практики аспірант оформлює, за потреби, перепустку до бази практики. Практика проходить у підрозділах установи, де практиканти знайомляться зі структурою цього підрозділу (відділу), посадовими обов'язками його співробітників. Оплата праці безпосередніх керівників практики від бази практики здійснюється відповідно до нормативних документів Міністерства освіти і науки України та на підставі наказу або розпорядження керівника бази практики і поданої фінансової документації встановленої форми.

Копія наказу бази практики про розподіл аспірантів і призначення керівників від бази практики подається у відділ практичної підготовки у перший тиждень практики. Відомості про оплату роботи керівників від бази практики і доручення на отримання заробітної плати подаються у відділ практичної підготовки у перший тиждень після закінчення практики.

Наприкінці практики аспірант звітує про виконання програми на базі практики й подає необхідну звітну документацію.

Підсумки науково-педагогічної практики обговорюються на засіданнях кафедри, а загальні підсумки практики підводяться на засіданні вченої ради інституту. Затверджений вченою радою інституту звіт про проведення практики подається до відділу практичної підготовки до завершення відповідного семестру.

10. ЗМІСТ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Зміст науково-педагогічної практики визначається загальною концепцією підготовки аспірантів. Він включає в себе освітньо-виховну, освітньо-пізнавальну, практичну і дослідницьку діяльність аспірантів і передбачає системне бачення проблеми по темі докторської дисертації, а також формування необхідних дослідницьких компетенцій майбутнього науковця.

Під час науково-педагогічної практики аспіранти беруть участь у різних видах наукової, науково-педагогічної або організаційної роботи базових ВНЗ.

При цьому аспіранти:

- вивчають головні наукові завдання за напрямом робіт ВНЗ або лабораторій; інноваційні підходи, які реалізуються у практичній діяльності;
- відпрацьовують практичні навички з творчої реалізації поставлених завдань дослідження;
- практично оволодівають методами досліджень;
- реалізують на практиці творчий підхід до методів дослідження;
- опрацьовують результати дослідження НДР, проводять їх аналіз та інтерпретацію;
- здійснюють практичну перевірку своєї готовності до інноваційної діяльності у галузі освіти і науки;
- здійснюють систематизацію теоретичних знань для якісного виконання поставлених за темою докторської дисертації;
- вивчають і узагальнюють літературні джерела за темою докторської дисертації;
- виконують індивідуальні науково-практичні завдання, критично осмислюють теоретичну базу з метою якісного виконання докторської дисертації та її захисту;
- здійснюють підготовку наукової статті (тез) до друку;
- готують доповіді і виступи до методичних семінарів і науковопрактичних конференцій тощо.

Програма науково-педагогічної практики конкретизується і доповнюється для кожного аспіранта залежно від специфіки і характеристики виконуваної роботи. Основні завдання науково-педагогічної практики відображаються в індивідуальному графіку з дотриманням визначених у ньому термінів виконання завдань.

Аспірант здійснює відмітки та записує зміст і обсяг виконаної роботи у щоденник практики, а також її результати протягом всієї практики. Фактичне виконання засвідчують науковий керівник та керівник практики від кафедри з відміткою про вчасність його представлення. Результатом практики має стати одержання нових наукових результатів, які будуть використані у подальших наукових розвідках практиканта, на підставі яких буде уточнено мету, об'єкт, предмет подальших досліджень за темою докторської дисертації.

11. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну проходження науково-педагогічної практики аспіранти звітують про результати виконання програми та індивідуального завдання згідно з календарним графіком. Практика вважається завершеною за умови виконання аспірантами всіх вимог програми практики.

Проходження науково-педагогічної практики аспірантом закінчується підготовкою та захистом звіту про практику. Результати практики підводяться на підсумковій конференції факультету.

Для проведення захисту науково-педагогічної практики на засіданні кафедри затверджують комісію у складі не менше 3-х викладачів кафедри. Захист практики проводиться протягом перших десяти днів семестру після закінчення практики. Підведення підсумків практики здійснюється шляхом індивідуального захисту практики кожним аспірантом. За результатами захисту виставляють диференційовану оцінку, яку заносять до залікової відомості за підписом керівника практики від кафедри.

Аспірант, який не виконав програму науково-педагогічної практики без поважних причин, отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку складання заліку, направляється на практику вдруге.

Шкала оцінювання: ВНЗ, національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого заліку	Для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано

80–89	B	добре	
70–79	C	добре	
65–69	D	задовільно	
60–64	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного проходження практики	не зараховано з можливістю повторного проходження практики
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним проходження практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходження практики

Підсумки проведення науково-педагогічної практики обговорюються на засіданні кафедри права, філософії та політології, а загальні результати практики підводяться на засіданні вченої ради Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна література:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти в Україні. Історія. Теорія. К., 1998.
2. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи : навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури. К. : Кондор, 2008. 272 с.
3. Білан Л.Л. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Ніжин: ПП Лисенко, 2010. 399 с.
4. Видриган М. В. Методика викладання філософії: Навчальний посібник. Черкаси : Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2020. 180 с.
5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручн. за модульно-рейтинг. системою навчання / 2-ге вид. Київ: Центр учб. літ., 2018. 384 с.
6. Вітченко А. О., Вітченко А. Ю. Основи наукових досліджень у вищій школі : підруч. Київ : ФОП Ямчинський О.В., 2020. 272 с.
7. Воронка, М. І., & Проценко, А. А. (2020). Педагогічна практика як засіб формування професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр., 2(69), 57-61.

8. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи: підручн. / 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
9. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник для студ. вищ. навч. закл. / 3- те вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.
- 10.Європейські принципи вдосконалення навчання та викладання. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/yevropeiski_pryntsypy_vdoskonalennia_navchanya.pdf
- 11.Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> . https://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/zakon_pro_vusosvitu.pdf
- 12.Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід: навч. посібн. / І.В.Артёмов, І.П.Студеняк, Й.Й.Головач, А.В.Гусь. Ужгород: ПП «АУТДОРШАРК», 2015. 360 с.
- 13.Каплінський, В. В. Методика викладання у вищій школі: навч. посібн. Київ: КНТ, 2019. 225 с.
- 14.Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. К. : Видавничий Дім “Слово”, 2009. 240 с.
- 15.Колоскова, Ж. В., & Назаренко, М. П. (2021). Виробнича (педагогічна) практика студентів закладів вищої освіти у реаліях дистанційного навчання. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (195), 77-81.
- 16.Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посібник. К. : Кондор, 2003. 192 с.
- 17.Кучинська І.О. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д.Г., 2020. 291 с.
- 18.Матеріали Національного агентства забезпечення якості вищої освіти: Чим відрізняється силабус від РТП і НМК. url: <https://naqa.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/08/%d0%a1%d0%b8%d0%bb%d0%b0%d0%b1%d1%83%d1%81-%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%82%d0%b8-%d0%a0%d0%a2%d0%9f.pdf>
- 19.Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / Авт. уклад. О.В. Малихін, І.Г. Павленко, О.О. Лаврентьєва, Г.І. Матукова. Київ : КНТ, 2014. 260 с.
- 20.Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи: навч.-метод. посібн. Київ: Дакор, 2020. 178 с.
21. Невлюдов І.Ш., Олександров Ю.М., Андрусевич А.О., Чала О.О. Основи наукових досліджень: Навч. посібник. Prague, OKTAN PRINT, 2024 – 468 с.
- 22.Онищенко, Н. П. (2021). Основні шляхи модернізації практичної підготовки студентів у закладах вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 3(74), 55-60.
- 23.Оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції: монографія (рукопис) / Б.А.

- Воронкова, М.А. Дебич, Н.М. Дем'яненко, Н.О. Дівінська та ін.]; За заг. ред. Г.В. Онкович. К., 2014. 326 с.
24. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі: збірник тестових завдань для аспірантів – здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня підготовки – «Доктор філософії (PhD)» (денна форма навчання) / уклад. Л. І. Васецька. Запоріжжя : ЗДМУ, 2019. 166 с.
 25. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) / За редакцією В.Г. Кременя. Тернопіль, 2004.
 26. Паламарчук О. Викладання в університеті на засадах лідерства: навч. посіб. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
 27. Пилипчук М. І., Григор'єв А. С., Шостак В. В. Основи наукових досліджень: підручник / М. І. Пилипчук, А. С. Григор'єв, В. В. Шостак. – К. : Знання, 2007. – 270 с.
 28. Пілюшенко В. Л., Шкрабак І. В., Словенко Е. І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посібник / В. Л. Пілюшенко, І. В. Шкрабак., Е. І. Словенко. – Київ : Лібра, 2004. – 344 с.
 29. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень : підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. К. : Знання, 2005. 309 с.
 30. Титаренко О.О. Основи наукових досліджень: монографія. Вид. друге, перероб. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2025. 292с. <https://publishing.pnpu.edu.ua/catalog/view/815/1246/9640>
 31. Хоружа, Л. (2020). Сучасні стратегії трансформації змісту педагогічної освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка., (33), 8-16.
 32. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посібник. Київ : Видавничий Дім “Слово”, 2004. 240 с. <https://www.imath.kiev.ua/~golub/ref/tsekhmistrova.pdf>
 33. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науководослідницької діяльності : підручник . К. : Знання, 2008. 310 с.
 34. Яремчук С.С. Методика викладання соціології і соціально гуманітарних дисциплін: навчальний посібник.- друге вид., перероблено і доповнено. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. 296с.

Додаткова література:

1. Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика : монографія / [Калашнікова С., Базелюк Н., Базелюк О. та ін.] ; за наук. ред. С. Калашнікової. — Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. — 255 с.
2. Виноградова В.Є., Юрченко В.І. Психологія вищої освіти: теоретичні та практичні аспекти: навч. посіб. Київ: Каравела, 2018. 296 с.
3. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної

майстерності та етика викладача вищої школи : підручн. / за ред. І.В.Зайченка. Київ: Ліра-К, 2017. 484 с.

4. Іванов А.Ю. Методична розробка «Впровадження інноваційних методів роботи на заняттях із соціології. Кривий Ріг: Криворізький технічний коледж. 2018.
5. Інтерактивні методи навчання: навч. посіб. / за аг. Ред.. П.Шевчука, П.Фенриха. Щецін: Вид-во WSAР,2005. – 137 с.
6. Кулик О.В. Цілі навчання філософії в США та Україні / Гілея [Index Copernicus. Impact Factor ICV- 50.23]. 2017. Вип. 126. С. 341–346.
7. Мистецтво бути викладачем: практичний посібник. Ред. О. Сидоренка. К., 2003. 142 с.
8. Педагогіка та психологія вищої школи: навч.-метод. посібник для самостійної роботи студентів / автор-упорядник В.І. Староста. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 68 с.
9. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика : монографія / О. А. Кучерук, Н. Б. Голуб та ін.: за ред. О. А. Кучерук. К.: КНТ, 2016. - 258 с.
10. Староста В.І. Тестовий контроль психолого-педагогічної підготовки магістрів та аспірантів: навч. посібн. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 100 с.